Από τον Μάιο του 1923 είχε αποσυρθεί από κάθε πολιτική δράση εξαιτίας μιας δεύτερης κρίσης ημιπληγίας αλλά παρέμενε ο Ηγέτης, καθώς οι πνευματικές δυνάμεις ποτέ δεν τον εγκατέλειψαν. Το ιατρικό ανακοινωθέν, άλλωστε, εξηγούσε ότι ο θάνατος του Βλαδίμηρου Ίλιτς Ουλιάνοφ Νικόλαου Λένιν στην πόλη Γκόργκι, κοντά στη Μόσχα, οφειλόταν σε «σκλήρυνση του εγκεφάλου λόγω υπερβολικής διανοητικής δραστηριότητας». Επήλθε στις 21 Ιανουαρίου του 1924 κι έκανε τους κατοίκους της απέραντης Σοβιετικής Ένωσης να παγώσουν. Ο Λένιν έσβησε τρεις ακριβώς μήνες πριν από τα 54α γενέθλιά του.

Οι τυπικές αποφάσεις συνοψίστηκαν στην κήρυξη μιας ημέρας εθνικού πένθους, στη μετονομασία της Πετρούπολης σε Λένινγκραντ και της γενέτειράς του (Σιμπίρσκ) σε Ουλιάνοβσκ, της έκθεσης της σορού σε μαυσωλείο της Κόκκινης Πλατείας στη Μόσχα και της εκφώνησης του επικήδειου από τον σύντροφο Ιωσήφ Στάλιν.

Οι ουσιαστικές αποφάσεις ήταν να οριστεί ο Αλεξέι Ρίκοφ πρόεδρος του Συμβουλίου των Κομισάριων του Λαού και να επιλεγεί η «τρόικα των καθαρών» που θα χειριζόταν στο εξής τις τύχες του κράτους και της επανάστασης: Ιωσήφ Στάλιν, Λέον Καμένεφ, Γκριγκόρι Ζινόβιεφ. Πρώτη πράξη της τριανδρίας ήταν να καταδικάσουν την αριστερή αντιπολίτευση του Τρότσκι που κατηγορούσε την αυξανόμενη επιβολή της γραφειοκρατίας και κάποιες επιλογές στην οικονομική πολιτική.

Δώδεκα χρόνια αργότερα, Καμένεφ και Ζινόβιεφ δικάστηκαν και καταδικάστηκαν για αντεπαναστατική δράση και τροτσκισμό κι εκτελέστηκαν. Ο Ιωσήφ Στάλιν έμεινε μοναδικός κυρίαρχος ως τον θάνατό του τον Μάρτιο του 1953.

Είναι πολύ πιθανόν ποτέ να μην είχαμε μάθει για τον Βλαδίμηρο Ίλιτς Ουλιάνοφ Νικόλαο Λένιν. Γεννήθηκε στο Σιμπίρσκ της Ρωσίας, στις 22 Απριλίου του 1870, και ήταν το τρίτο από τα έξι παιδιά του δάσκαλου Ίλια Νικολάεβιτς και της κόρης γιατρού, Μαρίας Αλεξάνδροβνα, το γένος Μπεργκ. Ως τα 18 του, αποτελούσε υπόδειγμα μαθητή, τέλειωσε το γυμνάσιο παίρνοντας χρυσό μετάλλιο επιμέλειας κι αμέσως γράφτηκε στη Νομική του πανεπιστημίου του Καζάν, όπου τον καλοδέχτηκαν. Το μέλλον του ανοιγόταν λαμπρό και μια επιτυχημένη σταδιοδρομία δικηγόρου τον περίμενε. Ο Μαρξ και τα προβλήματα της εργατικής τάξης του ήταν άγνωστα. Το ίδιο και η τσαρική καταπίεση, που ογκωνόταν.

Άλλωστε, ο τσάρος Αλέξανδρος Γ' επεφύλασσε στους πιστούς υπηκόους του μιαν αξιέπαινη για την εποχή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που βέβαια δεν ήταν για τον πολύ λαό.

Τελείως αντίθετος χαρακτήρας ήταν ο κατά τέσσερα χρόνια μεγαλύτερος αδελφός του Λένιν, ο πρωτότοκος Αλέξανδρος. Επαναστάτης και μέλος της μυστικής τρομοκρατικής οργάνωσης των Ναροντοβότζιν («Οργάνωση για την Ελευθερία του Λαού»), συμμετείχε στην απόπειρα δολοφονίας του συνονόματου τσάρου. Ήταν το 1888. Η απόπειρα απέτυχε κι ο Αλέξανδρος συνελήφθη. Απαγχονίστηκε στα 22 του χρόνια.

Μέσα σε μια νύχτα, ο Βλαδίμηρος Λένιν έγινε άλλος άνθρωπος. Τον Δεκέμβριο του 1888, τον συνέλαβαν να μετέχει σε παράνομη φοιτητική συγκέντρωση. Βάρυνε και το «μητρώο» του αδερφού του. Τον απέβαλαν από το πανεπιστήμιο και τον έστειλαν στην επαρχία.

Οι αλλεπάλληλες αιτήσεις του για επιστροφή στη Νομική ή για παραχώρηση αδείας για το εξωτερικό, όπου θα μπορούσε να συνεχίσει τις σπουδές του, απέδωσαν τον Σεπτέμβριο του 1889. Γύρισε στο Καζάν, συνέχισε φοιτητής αλλά είχε ήδη προσθέσει μιαν ακόμα δραστηριότητα: Μελετούσε τον Μαρξ και βρισκόταν σε επαφή με τους τοπικούς μαρξιστικούς κύκλους. Πήρε πτυχίο το 1891 και από το 1892 ξεκίνησε να δικηγορεί. Το 1894, εγκαταστάθηκε στην Πετρούπολη.

Παράλληλα με τη δικηγορία, ανακατεύτηκε με τους εργάτες, ξεκίνησε έντονη προπαγανδιστική δράση και με άρθρα, που κυκλοφορούσαν χειρόγραφα χέρι - χέρι, αντιπολιτευόταν το Λαϊκό κόμμα το οποίο διακήρυσσε ότι η Ρωσία ούτε από τον καπιταλισμό ούτε από το προλεταριάτο κινδύνευε. Στα 1895, βρέθηκε για πρώτη φορά στο εξωτερικό σε αναζήτηση επαφής με τον μαρξιστικό όμιλο των Πλεχάνοφ, Βέρας Ζαζούλιτς και Άξελροντ «Απελευθέρωση της Εργασίας». Επιστρέφοντας στην Πετρούπολη, δημιούργησε την παράνομη οργάνωση «Ένωση για την πάλη απελευθέρωσης της Εργατικής Τάξης». Η οργάνωση απλώθηκε γρήγορα αλλά κίνησε το ενδιαφέρον της αστυνομίας. Τον Δεκέμβριο του 1895, τον συνέλαβαν. Στη φυλακή, δεν έμεινε αργός: Μελετούσε την κατάσταση της ρωσικής οικονομίας. Τον Φεβρουάριο του 1896, τον καταδίκασαν σε τρία χρόνια εξορία και τον έστειλαν στο Γενσέι της Ανατολικής Σιβηρίας. Η σύντροφός του στην παρανομία, Ναντέζνα Κονταστίνοβα Κρούτσπαγια, τον ακολούθησε. Παντρεύτηκαν την ίδια χρονιά.

Στα τρία χρόνια της εξορίας του, ο Λένιν έγραψε το σπουδαίο βιβλίο «Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Ρωσία». Στα 1900, εγκατέλειψε τη Ρωσία. Πήγε στην Ελβετία

αναζητώντας τα μέλη του ομίλου «Απελευθέρωση της Εργασίας» και με πρόθεση να εκδώσει εφημερίδα. Βγήκε τέλη του χρόνου στο Μόναχο, σε συνεργασία με τον Πλεχάνοφ, με τίτλο «Ἰσκρα» («Σπίθα») κι επεξήγηση στην προμετωπίδα τη φράση «Από τη Σπίθα στη Φλόγα». Ήταν η αποφασιστική χρονιά.

Τρεις ήταν οι κύριοι σκοποί της εφημερίδας:

1. Η μαρξιστική εξήγηση των προβλημάτων της επανάστασης,

2. Η διατύπωση πολιτικών συνθημάτων αγώνα. Και

3. Η οργάνωση ενός συγκεντρωτικού επαναστατικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, το οποίο θα έμπαινε επικεφαλής του προλεταριάτου σε ανοιχτό αγώνα εναντίον του τσαρισμού, οδηγώντας σε εξέγερση τις καταπιεζόμενες μάζες των εργατών και των χωρικών.

«Το κόμμα ως ηγεσία της επανάστασης σε σύνδεση με την ηγεμονία της εργατικής τάξης είναι η κεντρική ιδέα του λενινισμού», εξηγούσε 25 χρόνια αργότερα ο Τρότσκι. Άμεση εκδήλωση αυτής της κεντρικής ιδέας επρόκειτο να είναι η δικτατορία του προλεταριάτου.

Με την υποστήριξη του Πλεχάνοφ, ο Λένιν εξέθεσε το πρόγραμμά του στο 2ο συνέδριο του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος που συνήλθε στις Βρυξέλλες και στο Λονδίνο τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1903. Το συνέδριο παραδέχθηκε αυτό το πρόγραμμα αλλά οδηγήθηκε στην ιστορική διάσπαση σε μπολσεβίκους (πλειοψηφούντες) και μενσεβίκους (μειοψηφούντες). Ο Πλεχάνοφ πήγε με τους μενσεβίκους, ο Λένιν εξελίχθηκε σε ηγέτη των μπολσεβίκων. Οι δρόμοι των δυο ανδρών χώρισαν.

Στη Ρωσία, τα πράγματα πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο. Επτακόσιες οικογένειες κατείχαν το ένα έκτο της καλλιεργήσιμης γης. Δύο ακόμα έκτα μοιράζονταν 26.500 τσιφλικάδες, ενώ η υπόλοιπη ανήκε σε δέκα εκατομμύρια αγροτικές οικογένειες, που ζούσαν μέσα στη φτώχεια. Εκατοντάδες χιλιάδες πεινασμένοι συνέρεαν στα αστικά κέντρα με την ελπίδα να γίνουν εργάτες στις εκεί βιομηχανίες. Το έδαφος ήταν ιδανικό για να

αναπτυχθούν οι μαρξιστικές ιδέες, ενώ καθημερινά ξεφύτρωναν καινούρια εργατικά συνδικάτα, απεργίες ξεσπούσαν και συχνά η καταστολή οδηγούσε σε εξεγέρσεις. Ο τσάρος αγωνιούσε για μια νίκη στον ρωσοϊαπωνικό πόλεμο, μήπως και μπορέσει να την εκμεταλλευτεί και να σιγάσει τη λαϊκή δυσφορία. Αντί γι' αυτήν, ήρθε κι έσκασε σαν βόμβα το νέο για τη πτώση του Πορτ Άρθουρ: Χιλιάδες νεκροί, δεκάδες χιλιάδες αιχμάλωτοι στο έλεος των Ιαπώνων τζάμπα κι άδικα! Την Κυριακή, 2 Ιανουαρίου του 1905, υπογράφτηκε η συμφωνία της παράδοσης του Πορτ Άρθουρ στους Ιάπωνες

Η δυσφορία έφερε την εξέγερση που εξελίχθηκε σε επανάσταση. Η 9η Ιανουαρίου του 1905 έμεινε στη ρωσική ιστορία με το όνομα «Ματωμένη Κυριακή». Την ημέρα εκείνη, οι διαδηλώσεις μετατράπηκαν σε έφοδο του λαού στα χειμερινά ανάκτορα της Αγίας Πετρούπολης. Μόνο που ο λαός ορμούσε άοπλος και στα ανάκτορα ο στρατός είχε παραταχθεί ανοίγοντας πυρ εναντίον του πλήθους. Εκατοντάδες σκοτώθηκαν. Ήταν η σχεδόν αυθόρμητη επανάσταση του 1905, που έδωσε στον τσάρο ευκαιρία να ξεκινήσει την εποχή της άγριας τρομοκρατίας. Όχι αμέσως.

Οι μενσεβίκοι ήταν εξαρχής αντίθετοι με την εξέγερση. Οι μπολσεβίκοι, όχι. Θεωρούσαν ότι τα γεγονότα θα δυνάμωναν την επαναστατική πάλη. Τον Μάιο του 1905, ο Λένιν έβαλε στο πρόγραμμα της επανάστασης την κατάσχεση της γης που κατείχαν οι τσιφλικάδες και ο τσάρος Νικόλαος. Τον Ιούνιο, ξέσπασε η ανταρσία στο θωρηκτό Ποτέμκιν. Τον Οκτώβριο ακολούθησε πανεργατική απεργία. Ο τσάρος απάντησε στις 17 του μήνα, αναγγέλλοντας ότι θα παραχωρήσει σύνταγμα. Τον Νοέμβριο, ο Λένιν βρισκόταν στη Ρωσία. Με άρθρο του απευθύνθηκε στους μπολσεβίκους και τους κάλεσε να ανοίξουν τις πόρτες του κόμματος στους εργάτες αλλά να διατηρήσουν ανέπαφο τον παράνομο μηχανισμό. Δικαιώθηκε τον Δεκέμβριο, όταν ο τσαρισμός πέρασε στην αντεπίθεση. Το προλεταριάτο χτυπήθηκε αλύπητα, η αστική τάξη πήρε την πάνω βόλτα και εκτονώθηκε μέσω της Δούμας. Στα 1907, ο Λένιν υποχρεώθηκε να διαφύγει στο εξωτερικό. Θα επέστρεφε μετά από μια δεκαετία.

Στην Ευρώπη, ο Λένιν ανάλωνε τον χρόνο του στην πάλη ενάντια στις τάσεις των μενσεβίκων και στην οργάνωση της επαναστατικής δράσης στην ίδια τη Ρωσία. Στα τέλη του 1912, σε συνέδριο στην Πράγα, κατάφερε να διαγραφούν από το κόμμα όλοι οι μενσεβίκοι. Την ίδια χρονιά, ξεκίνησε την έκδοση της «νόμιμης» εφημερίδας «Πράβντα» στην Πετρούπολη, διευθύνοντάς την από την Κρακοβία, όπου είχε εγκατασταθεί. Στα 1914, ήρθε σε ρήξη με τη Β' Διεθνή, καταγγέλλοντάς την ως φιλοπολεμική. Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος τον δικαίωσε.

Η έκρηξη του πολέμου βρήκε τη Ρωσία απαράσκευη και τον λαό να υποφέρει όσο ποτέ άλλοτε: 15.000.000 άνδρες επιστρατεύτηκαν ως το 1917. Από αυτούς, οι 1.700.000 άφησαν

την τελευταία τους πνοή στα πεδία των μαχών. Το καλοκαίρι του 1916, η κατάσταση έφτασε στο απροχώρητο καθώς ο στρατηγός Αλέξιος Μπρουσίλοφ (1853 - 1926) έκανε τη μεγάλη επίθεση κατά του αυστριακού στρατού, για να ανακουφίσει τους Σέρβους.

Εκατόμβες νεκρών κι απ' τις δυο μεριές ήταν το τίμημα για τα ελάχιστα κέρδη της επιχείρησης. Το σύνθημα των μπολσεβίκων για άμεση ειρήνευση έβρισκε όλο και περισσότερους οπαδούς. Η κατακραυγή στρεφόταν ανοιχτά πια κατά του τσάρου, της αριστοκρατίας και των στρατηγών. Οι διαδηλώσεις, οι απεργίες κι οι εξεγέρσεις σάρωναν τη χώρα. Τα απαγορευμένα σοβιέτ (συμβούλια των εργατών) ξεφύτρωναν παντού με τον έλεγχό τους να περνά στους μπολσεβίκους. Τον Φεβρουάριο του 1917, ταυτόχρονα με την κατάρρευση του ρωσικού μετώπου, ο τσάρος έδωσε διαταγή να διαλυθεί η Δούμα, το ρωσικό κοινοβούλιο που είχε μόλις δέκα χρόνων ζωή.

Τα μέλη της Δούμας αρνήθηκαν, ενώ δυο τάγματα της τσαρικής φρουράς και τα σοβιέτ στάθηκαν στο πλευρό τους. Η σύγκρουση πήρε τη μορφή επανάστασης. Έμεινε στην Ιστορία με το όνομα «Επανάσταση του Φλεβάρη».

Μέσα στην αναταραχή, ο Λένιν ξεκίνησε το κοπιαστικό ταξίδι της επιστροφής. Έφτασε στον σιδηροδρομικό σταθμό της Πετρούπολης στις 4 Απριλίου του 1917 κι αμέσως εκφώνησε λόγο στους συγκεντρωμένους. Το άστρο του σοσιαλεπαναστάτη Αλέξανδρου Κερένσκι (1881 - 1970) είχε ξεκινήσει το σύντομο μεσουράνημά του: Τον Φεβρουάριο, έγινε υπουργός Δικαιοσύνης. Τον Μάρτιο, υπουργός των στρατιωτικών. Η Δούμα ψήφισε τη μεταβολή του πολιτεύματος σε δημοκρατία και στις 15 Μαρτίου ο τσάρος υποχρεώθηκε να παραιτηθεί. Η εξουσία είχε περάσει στη Δούμα και στα σοβιέτ.

Ο Κερένσκι έγινε πρωθυπουργός. Διέταξε τον στρατηγό Μπρουσίλοφ να επιτεθεί στη Γαλικία (στη σημερινή Ανατολική Πολωνία). Η επίθεση εξελίχθηκε τον Ιούλιο και τον Αύγουστο και κατέληξε σε φιάσκο. Τα ρωσικά στρατεύματα αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν 150 χλμ. Οι μπολσεβίκοι κατέβασαν τους εργάτες στους δρόμους με συνθήματα υπέρ της ειρήνης. Ο Κερένσκι άρχισε διωγμούς εναντίον τους. Η διάσπαση ήταν γεγονός.

Θεωρώντας ότι ήταν κατάλληλη ευκαιρία, ο στρατηγός Κορνίλοφ κινήθηκε, τον Σεπτέμβριο, κατά του Κερένσκι με πρόθεση να επιβάλει δικτατορία. Τότε ήταν, που οι μπολσεβίκοι έριξαν το σύνθημα:

«Όλη η εξουσία στα σοβιέτ».

Η Οκτωβριανή επανάσταση έφερε τους μπολσεβίκους στην εξουσία και τον Λένιν ηγέτη ενός κράτους νέου τύπου. Το 1918, το κόμμα μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό. Άντεξε στην αντεπανάσταση κι αφιερώθηκε στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, παρά την από καιρό κλονισμένη υγεία του. Πέθανε στις 21 Ιανουαρίου του 1924, αφήνοντας γερά τα θεμέλια της Σοβιετικής Ένωσης.

(Ελεύθερος Τύπος, 4-9.9.2013) (τελευταία επεξεργασία, 9.11.2013)